

gedeelte op grond van het op den voorgrond staande symptoom: de anaemie, de bloedingen, de slijmvliesveranderingen in mond en keel, de lymphklierzwellingen, de vergroote milt, de skeletsymptomen.

Een nuttig werkje, waaruit men zich niet moet voorstellen, de haematologie te kunnen leeren, maar dat bij eenige vóórkennis hem, die erin zoekt, dikwijls op den goeden weg zal brengen.

A. J. L. TERWEN.

KIRSCHNER und NORDMANN, *Die Chirurgie*, Lieferung 26.
Die Chirurgie der Knochen, von dr. L. SCHÖNBAUER. Prijs 18 mark.

Het boek begint met een bespreking van de anatomie, physiologie en biologie van het beenderstelsel. Hierna worden de verschillende misvormingen van het skelet behandeld.

Vervolgens worden de ziekten der beenderen besproken en wel achtereenvolgens de osteomyelitis, de tuberculose, de syphilis, de rhachitis en de andere, zeldzamere aandoeningen van het skelet (actinomycose, enz.).

Het volgende hoofdstuk behandelt de gezwellen van het beenderstelsel, waarbij onder de goedaardige beengezwellen o.a. de ostitis fibrosa, de ziekten van RECKLINGHAUSEN en van PAGET uitvoerig besproken worden.

■ Het laatste gedeelte van het boek behandelt de beenbreuken, hun verschijnselen, diagnose en behandeling.

Dat gedeelte van het werk, dat handelt over de ziekten der beenderen, heeft ref. het meest geboeid. Vooral de osteomyelitis en de tuberculose zijn zeer uitvoerig en duidelijk beschreven, waarbij de moderne opvattingen over deze ziekten, hun verschijnselen en hun behandeling op voortreffelijke wijze weergegeven worden.

Het is den schrijver trouwens ook bij de andere bovengenoemde onderwerpen gelukt deze kort en zakelijk en met een buitengewone feitenkennis te beschrijven, waardoor het boek, dat nog geen 250 bladzijden groot is, over al deze onderwerpen den lezer een duidelijk inzicht geeft. Vele Röntgenopnamen en platen verduidelijken den tekst, terwijl achter elk hoofdstuk een uitgebreide literatuuropgave vermeld is.

Het boek mag zeker als een aanwinst der chirurgische literatuur beschouwd worden.

W. F. SUERMONDT.

Les actualités physiothérapiques: Electrothérapie gynécologique par L. DELHERM et A. LEQUERRIÈRE. Paris 1929. Uitgever GAUTHIER-VILLARS et CIE. Prijs: 15 francs.

Dit werkje van 100 bladzijden, het achtste in de serie „Electrothérapie” der „actualités” tracht zoo helder en zoo kort mogelijk, zooals het in de voorrede heet, een overzicht te geven van den tegenwoordigen stand der electrotherapie bij de behandeling van aandoeningen der vrouwelijke geslachtsorganen. Na een korte inleiding over de indirecte en directe werkingen der verschillende

stroomen op de geslachtsorganen en het benoodigde instrumentarium worden achtereenvolgens de aandoeningen aan de vulva, van de scheede en de baarmoeder besproken, die voor een electriche behandeling in aanmerking komen. In een aanhangsel tot dit hoofdstuk van twee bladzijden bespreken de schrijvers hun standpunt tegenover en de wijze van behandeling der fibromyomen met Röntgenstralen en der bloedingen in de menopause; naar Ref.'s meening had dit of uitgebreider moeten geschieden of het ware beter achterwege gebleven. Vervolgens worden kort besproken de aandoeningen in de zwangerschap, die voor een electriche behandeling in aanmerking komen, die van de adnexa en de nerveuse aandoeningen, terwijl het boekje besluit met een opsomming der tegenaanwijzingen van een electriche behandeling der geslachtsorganen. Er bestaan talrijke werken over diathermie in de gynaecologie en de verloskunde, die heel wat dieper op de zaken ingaan, dan het hier besproken boekje, dat een ietwat uitgebreid compendium is. Of de hier besproken toepassing van diathermie bij zwangerschapsbraken, bij neurasthenie en bij geslachtelijke frigiditeit, die in Frankrijk schijnt te geschieden, ook elders navolging vindt, hoopt Ref. te mogen betwijfelen.

I. A. WIJSENBEK.

Prof. RICHARD STERN, *Ueber traumatische Entstehung innerer Krankheiten unter besonderer Berücksichtigung der Unfall-Begutachtung*. Völlig neu bearbeitet von dr. med. RUDOLF STERN, Priv.-Doz. f. innere Medizin a. d. Univers. Breslau. Dritte Auflage. 1930. Jena. Verlag von GUSTAV FISHER. Prijs 32 mark, gebonden 39 mark.

Na 17 jaar heeft RUDOLF STERN de pieteitvolle daad ondernomen, van het uitnemende werk van zijn vader een nieuwe uitgave het licht te doen zien.

Er is veel in veranderd; zoo vindt men nu geheel nieuwe hoofdstukken over poliomyelitis acuta anterior, meningitis tuberculosa en purulenta, actinomyose, angina pectoris, pseudoleucaemie, tetanie, dystrophia adiposogenitalis en ziekte van WEIL. Toch is het het oude boek gebleven voor hem, die dit gekend heeft.

Het komt mij voor, dat de bewerker ook is medegegaan met den tijdgeest en de nieuwe opvattingen omtrent de traumatische aetiologie, zoo o.a. ten opzichte der tuberculose.

Daarom treft het mij wel, dat nog zoo wordt vastgehouden, o.a. bij de bespreking der algemeene infectieziekten, aan de beteekenis van den locus minoris resistentiae, ook al wordt in ieder geval geëischt, dat de mechanische inwerking een plaatselijke verandering achterlaat. En dat te meer, daar hier de invloed van een heftig algemeen trauma niet wordt genoemd.

Hoe gevaarlijk het is, verband aan te nemen tusschen trauma en ziekte, indien niet het verband zeer voor de hand ligt, moge blijken uit STERN'S opvatting, dat na een eersten aanval van polyarthritica rheumatica, welke als traumatisch wordt erkend, de opvolgende aanvallen alle aan dat trauma moeten worden toegeschreven, ook al ontstaan deze na een zeer langdurig tijdperk, zonder verschijnselen.